

«Δημιουργική Γραφή»

Χαρίκλεια Τερζητάνου

Δασκάλα, Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων ΠΕ

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό βασίζεται

- ως προς το θεωρητικό μέρος, στο σχετικό συγγραφικό έργο του Σ. Γρόσδου, τον οποίο κι ευχαριστώ θερμά για την πολυετή συνεργασία μας και την απλόχερη διάθεση ιδεών και υλικού στους εκπαιδευτικούς της Αν. Θεσσαλονίκης μέσω των επιμορφωτικών συναντήσεων
- ως προς τις δραστηριότητες, στην πολυετή εμπειρία μου στον τομέα της ΔΓ κυρίως ως δασκάλα και στη συνέχεια ως Υπεύθυνη Πολιτιστικών Θεμάτων (στενή συνεργασία με συγγραφείς όπως το Σάκη Σερέφα, σχεδιασμός και υποστήριξη Πολιτιστικών Προγραμμάτων ΔΓ, παραγωγή σχετικού εκπαιδευτικού υλικού σε ψηφιακή μορφή)

Τι είναι η «Δημιουργική Γραφή» (ΔΓ)

Δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός.

Στο ελληνικό δημοτικό σχολείο και νηπιαγωγείο, η ΔΓ ορίζεται συνήθως ως συνώνυμη του «λογοτεχνικού» και κυρίως του «μυθοπλαστικού» γραψίματος, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να τη συνδέουν κυρίως με τη γλωσσική διδασκαλία.

Τι είναι η «Δημιουργική Γραφή» (ΔΓ)

Η συγγράφουσα υιοθετεί την άποψη ότι ΔΓ είναι

η ανάπτυξη της δημιουργικότητας των μαθητών μέσω της βαθμιαίας εξοικείωσής τους με

τεχνικές παραγωγής και οργάνωσης ιδεών
(προσυγγραφικό στάδιο)

και

συγγραφικές πρακτικές
(συγγραφικό στάδιο)

Τα ΔΕΝ της ΔΓ

Δεν είναι Μάθημα - είναι δραστηριότητα

Δεν εντάσσεται μόνο στη Γλώσσα -
πραγματοποιείται σε οποιοδήποτε μάθημα

Δεν ανατίθεται ως εργασία -

προκύπτει αβίαστα ως αποτέλεσμα μιας σειράς ενεργειών

Δε βαθμολογείται - προωθείται και
ενθαρρύνεται η προσωπική βελτίωση

Δεν εστιάζει στο αποτέλεσμα -
εστιάζει στη διαδικασία

Τα ΔΕΝ της ΔΓ

Η ΔΓ δεν είναι μόνο η «λογοτεχνική γραφή» και δε συνδέεται αποκλειστικά με τη φιλιαναγνωσία.

«Δημιουργική γραφή» είναι **και** η παραγωγή

ενός διαφημιστικού κειμένου,

μιας φωτοϊστορίας,

ενός κόμικ κλπ.

ΦΛΟΓΑ

ΣΙΔΕΡΩΝΕΙ ΚΑΙ ΣΤΡΩΝΕΙ ΑΥΤΟΜΑΤΑ

ΜΑΡΙΑ: Γεια σου, Λένα. Είσαι έτοιμη να πάμε στο θέατρο;

ΛΕΝΑ: Θέατρο; Ποιο θέατρο; Έχω ξεκινήσει το σιδέρωμα από το μεσημέρι και ακόμα δεν έχω τελειώσει.

ΜΑΡΙΑ: Καλά δεν έχεις ακούσει για το νέο σίδερο ΦΛΟΓΑ; Είναι αυτόματο και σιδερώνει τα ρούχα σε ένα λεπτό.

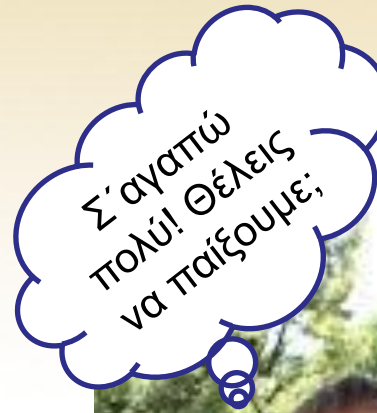
ΛΕΝΑ: Άσε το θέατρο και πάμε για το σίδερο!

<http://4dim-iliou.att.sch.gr/ergasies/diafimis/eis/index.html>

Φωτοϊστορία με αφορμή έργα ζωγραφικής

Κάποτε ήταν δυο πολύ αγαπημένα αδελφάκια,
ο Γιάννης και η Λίνα. Μια μέρα...

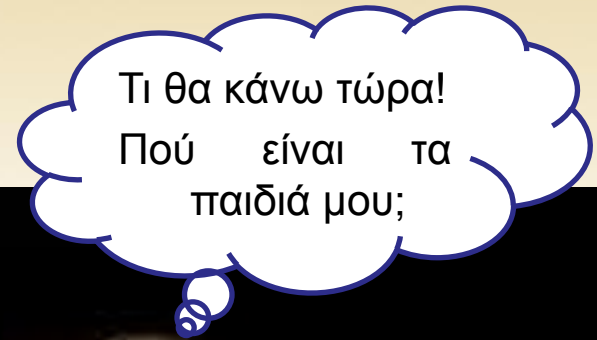
Η νύχτα δεν άργησε να έρθει. Ο Γιάννης και η Λίνα, κουρασμένοι από το παιχνίδι, κάθισαν και χάζευαν τα άστρα.

Η μαμά τους δεν κατάλαβε ότι έλειπαν, γιατί ήταν πολύ κουρασμένη και αποκοιμήθηκε την ώρα που έκανε τη μάσκα της.

Ο μπαμπάς γύρισε αργά από τη δουλειά. Το αφεντικό του τον απέλυσε εκείνη την ημέρα και ήταν πολύ στενοχωρημένος. Πήγε πρώτα να κάνει ένα μπάνιο, για να συνέλθει. Όταν διαπίστωσε ότι έλειπαν τα παιδιά...

Η γιαγιά άκουσε τον μπαμπά να φωνάζει, είδε τη μαμά να κοιμάται και αποφάσισε να δράσει. Άφησε το πλέξιμο και ...

Τι κάνουν τέτοια
ώρα στην αυλή;

Το βατράχι και ο κροκόδειλος

ΜΑ ΤΟ ΠΟΝΗΡΟ ΒΑΤΡΑΧΙ, ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΜΥΔΙ, ΤΟΥ ΨΙΞΕ ΣΤΟ ΣΤΟΜΑ ΕΝΑ ΧΟΝΤΡΟ ΚΡΕΜΜΥΔΙ.

ΚΙ ΑΠΟ ΤΟΤΕ ΟΙ ΚΡΟΚΟΔΕΙΛΟΙ ΜΑΣΑΝΕ ΣΑ ΝΕΡΟΜΥΛΟΙ ΚΑΙ ΔΙΧΩΣ ΝΑ ΤΟ ΘΕΝΕ ΕΝΟ ΜΑΣΑΝΕ, ΚΛΑΙΝΕ.

Διδάσκεται η ΔΓ;

Υπάρχουν αντιφατικές απόψεις μεταξύ των ειδικών αλλά και των εκπαιδευτικών.

Η συγγράφουσα, υιοθετώντας τα αναφερόμενα στις προηγούμενες διαφάνειες χαρακτηριστικά της ΔΓ, υποστηρίζει ότι διδάσκεται σε επίπεδο

περιεχομένου (τι θα γράψω)

δομής (πώς θα το γράψω)

Βασική προϋπόθεση:

Ο εκπαιδευτικός να είναι

-απαλλαγμένος από στερεότυπες πεπιοθήσεις
και προσωπικές εμμονές

-διαθέσιμος να δημιουργήσει τις
κατάλληλες συνθήκες στην τάξη

-ικανός να εισάγει τις απαιτούμενες
τεχνικές και πρακτικές

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ΠΕ

Η δημιουργία εσωτερικών κινήτρων στους μαθητές για παραγωγή γραπτού λόγου.

Η εστίαση στη δημιουργία συνθηκών για την κινητοποίηση της φαντασίας και της δημιουργικότητας των μαθητών.

Η παροχή βοήθειας στην οργάνωση των ιδεών και στην καταγραφή αυτών με το μοναδικό προσωπικό τρόπο του κάθε παιδιού.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ΠΕ

Η ενθάρρυνση κάθε προσωπικής γραπτής καταγραφής, έστω και αν δεν πληρεί συντακτικούς κανόνες ή λογοτεχνικές συμβάσεις.

Η αξιολόγηση των παραγόμενων προϊόντων όχι με προσωπικές κρίσεις και παρατηρήσεις (Πρέπει να - Εδώ έκανες λάθος - Δεν το έγραψες σωστά), αλλά με κριτήρια

την οργάνωση,

την πρωτοτυπία και

τη φαντασία

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού ΠΕ

Η προσωπική απαλλαγή του/της εκπαιδευτικού από στερεότυπες απόψεις σχετικά με τη ΔΓ: αυτός ο μαθητής είναι συγγραφικό ταλέντο γιατί χειρίζεται άψογα το λόγο ή γιατί γράφει «κατεβατά», ο άλλος δεν κάνει ορθογραφικά και συντακτικά λάθη, αυτός έχει αρκετή φαντασία αλλά δεν μπορεί να γράψει μια ικανοποιητική ιστορία κλπ.

Όλα τα παιδιά είναι ικανά να γράψουν μια καλή ιστορία, αρκεί να ανοίξουμε τους κατάλληλους δρόμους και να τα βοηθήσουμε να διαβούν τα δικά τους μονοπάτια.

Γιατί οι μαθητές δε θέλουν ή βαριούνται να γράψουν;

- Φοβούνται το «λευκό χαρτί»
- Δεν έχουν εσωτερικά κίνητρα
- Στερούνται των απαιτούμενων δεξιοτήτων
- Η δημιουργικότητά τους ευνουχίζεται από το σχολικό σύστημα
- Η σκέψη τους τυπτοποιείται

Τα στάδια της ΔΓ

1. Ερέθισμα (ερωτήσεις, προβληματισμός)
2. Παραγωγή ιδεών
3. Οργάνωση των ιδεών (ταξινόμηση, σχεδιασμός, επιλογή γλωσσικών στοιχείων)
4. Συγγραφή
5. Αναθεώρηση - Βελτίωση
6. Κοινοποίηση – παρουσίαση

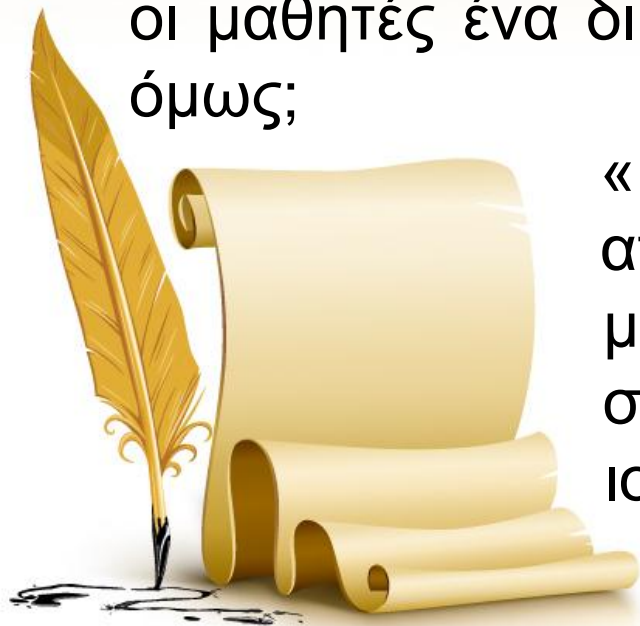
Στην ΠΕ και ιδιαίτερα στα Δημοτικά Σχολεία, τα τρία πρώτα στάδια, που αποτελούν τον πυρήνα της ΔΓ, είναι τα πιο παραμελημένα.

Το ερέθισμα

Πολλές φορές δε δίνεται κανένα ουσιαστικό ερέθισμα στους μαθητές, παρόλο που ο εκπαιδευτικός διαθέτει την ψευδαίσθηση ότι το παρέχει.

Για παράδειγμα, η νοηματική και γλωσσική επεξεργασία ενός λογοτεχνικού βιβλίου με ένα συγκεκριμένο θέμα ή ενός αποσπάσματος αυτού, θεωρείται αρκετή για να παράγουν οι μαθητές ένα δικό τους κείμενο με παρόμοιο θέμα. Είναι όμως;

«Ερεθίζονται» όλοι οι μαθητές έπειτα από την ανάγνωση μιας π.χ. ιστορίας με ζώα, να παράγουν ιδέες για τη συγγραφή μιας δικής τους πρωτότυπης ιστορίας με ένα ζώο;

1^ο Παράδειγμα

«Η Λίνα και ο αδέσποτος σκύλος», Kirsten Boie, Ψυχογιός

Περιεχόμενο: Κάποια παιδιά είναι πολύ τυχερά: έχουν ένα σκύλο, ένα γατάκι, κάτι τέλος πάντων. Η Λίνα δεν έχει τίποτα. Μόνο έναν αδερφό και μία αδερφή - αλλά αυτοί δεν μετράνε. Μέχρι που, μια μέρα, βρίσκει δεμένο έξω από το μπακάλικο της γειτονιάς έναν αδέσποτο σκύλο. Η Λίνα είναι αποφασισμένη: αυτός ο σκύλος είναι ορφανός και τη χρειάζεται. Τώρα πια, είναι ο δικός της σκύλος...

www.skrouz.gr/books

Παράδειγμα

«Η Λίνα και ο αδέσποτος σκύλος», Kirsten Boie, Ψυχογιός

Αφού διαβάσουμε και επεξεργαστούμε την ιστορία, αντί να ζητήσουμε από τα παιδιά

να γράψουν και αυτά μια ιστορία για ένα αδέσποτο ή για ένα ζώο (ελάχιστο ερέθισμα) ή

να αλλάξουν την ιστορία, π.χ. το τέλος της, αναδιήγηση από άλλο πρόσωπο, εισαγωγή ενός ακόμη προσώπου κλπ. (μέτριο ερέθισμα)

τους δείχνουμε τη φωτογραφία
ενός πρώην αδέσποτου σκύλου:

Πώς τον λένε;

Πού βρίσκεται;

Ποιος τον στόλισε/έντυσε

έτσι και γιατί;

Πώς αισθάνεται;

Τι σκέφτεται;

Τι θα κάνει/γίνει μετά;

(ισχυρό ερέθισμα)

2^ο Παράδειγμα

Αντί να ζητήσουμε, με αφορμή τη βροχή (Μελέτη Περιβάλλοντος, Γλώσσα, Γεωγραφία κλπ.), να αναφέρουν οι μαθητές τα προβλήματα που δύναται αυτή να δημιουργήσει και τους πιθανούς τρόπους προστασίας, προβάλλουμε τις εικόνες της επόμενης διαφάνειας υπό τους ήχους έντονης βροχής

Ήχοι Προγράμματος «ΜΕΛΙΝΑ»

http://www.iema.gr/data/EducationalProjects/Melina/Tracks/Hχοι/Perivallon_Dynath%20Vroxh.mp3

2^ο Παράδειγμα

Στη συνέχεια, καλούμε τα παιδιά να δημιουργήσουν συννεφόλεξα, που θα αναδεικνύουν τις σκέψεις ή τα συναισθήματα του κάθε ζώου για τη βροχή.

I love you!!!! Διστάζω όμως να κυκλοφορήσω. Εδώ στην Κρήτη μόλις σε δουν, τρέχουν να με μαζέψουν για να με φάνε μπουρμπουριστό!

Τα πόδια μας έγιναν μούσκεμα! Σίγουρα θα έχουμε πυρετό αύριο!

2^ο Παράδειγμα

Ακολουθως, ανακοινώνουμε ότι θα πραγματοποιηθεί μία ραδιοφωνική εκπομπή με θέμα τα «υπέρ» και τα «κατά» της βροχής και με προσκεκλημένους το σαλιγκάρι και το βάτραχο ως υπέρμαχους της βροχής και τα τρία πουλιά ως αντίμαχους.

Οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν ένα απόσπασμα των διαλόγων.

Η βροχή είναι απταΐσια.
Μουσκεύει τα φτερά μου
και από πούπουλα γίνονται
βαρίδια.

Περπάτα και λίγο! Δε
χρειάζεται συνέχεια να
πετάς. Ξέρεις τι ωραία που
είναι να πηδάς από
λακκούβα σε λακκούβα και
να ακούγεται το «πλατς –
πλατς»;

Ναι, πολύ ωραία! Ακόμη και ομπρέλα να έχεις, μουσκεύουν τα πόδια σου και την άλλη μέρα είσαι «αψού» και «αψού». Άσε που υπάρχει και ο κίνδυνος να σε χτυπήσει κάποιος κεραυνός.

Σκέτη γκρίνια είστε! Ξέρετε ότι χωρίς τη βροχή θα ξεραίνονταν όλα και δε θα βρίσκατε τίποτα να φάτε; Ξεπλένονται και τα μικρόβια από τους δρόμους και κυκλοφορούμε με μεγαλύτερη ασφάλεια.

3^ο Παράδειγμα

Παρακολουθούμε την ταινία animation

“Distraction” του Mike Stern (χωρίς λόγια)

<https://www.youtube.com/watch?v=uhez4Ks5XA>

Ζητούμε από τα παιδιά σε ομάδες των τριών να προετοιμάσουν τα λόγια της ταινίας. Πότε θα μιλούσαν, ποιος θα μιλούσε, τι θα έλεγε;

Το ισχυρό ερέθισμα

Όπως αναδείχτηκε από τα προηγούμενα παραδείγματα, το ερέθισμα (φωτογραφία, ήχος, ταινία μικρού μήκους) πρέπει να είναι ισχυρό και να διεγείρει τη φαντασία όλων των μαθητών.

Τα οπτικά, ακουστικά ή οπτικοακουστικά ερεθίσματα λειτουργούν συνήθως ως πιο ισχυρά έναντι των λεκτικών ή γραπτών ερεθισμάτων, καθώς διεγείρουν πάνω από μία αίσθηση και άπτονται περισσότερο των ενδιαφερόντων των μαθητών.

Χαρακτηριστικά ισχυρού ερεθίσματος

- να είναι ευφάνταστο και πρωτότυπο
- να διαθέτει το στοιχείο του παράδοξου ή της έκπληξης
- να αιχμαλωτίζει το ενδιαφέρον των μαθητών
- να πυροδοτεί το μυαλό και τα συναισθήματά τους
- να ξεσηκώνει τις αισθήσεις τους
- να αγγίζει προσωπικά τους βιώματα

Τεχνικές και διδακτικές πρακτικές παραγωγής ιδεών

Οι τεχνικές και τα παραδείγματα των διδακτικών πρακτικών που ακολουθούν, είναι ταξινομημένες σε ομάδες, με κριτήριο τη φύση των δραστηριοτήτων και το υλικό που χρησιμοποιείται.

Στόχος μου δεν είναι η παράθεση έτοιμων «συνταγών», αλλά η παροχή παραδειγμάτων και μέσω αυτών, η δημιουργία κινήτρων, για να επιλέξετε και να σχεδιάσετε οι ίδιοι τις κατάλληλες δραστηριότητες για την τάξη σας.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ

Τα γράμματα μιας σύνθετης λέξης τοποθετούνται σε αλφαβητική σειρά και στη συνέχεια δημιουργούνται νέες λέξεις.

Οι νέες λέξεις ενώνονται για τη δημιουργία ενός τίτλου ή ενός κειμένου.

ΑΝΕΜΟΜΑΖΩΜΑΤΑ – ΑΑΑΑΕΖΜΜΜΝΟΤΩ

Μάζα, άτομα, ζω, μένω, όζα, άνεμο, άζωτο...

Το ζώο Ζαμ-Ζαμ!

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΝΑΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΙ

Ατομικά ή σε ομάδες βάζουμε σε αλφαβητική σειρά τα γράμματα μιας φράσης ή πρότασης.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΣΕ ΕΝΑ ΔΑΣΟΣ

ΑΑΑΑΔΕΕΕΕΕΕΙΙΙΙΜΝΟΠΠΡΣΣΣΣΤ

Στη συνέχεια χρησιμοποιούμε όσα γράμματα θέλουμε, για να παράγουμε τον τίτλο της ιστορίας μας:

ΜΙΑ ΣΟΠΡΑΝΟ ΔΑΣΕΙΑ

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ

Δίνουμε στους μαθητές, ατομικά ή σε ομάδες, τέσσερις τυχαίες προτάσεις ή φράσεις.

Μια φορά κι έναν καιρό...
Στο χωριό χιονίζει!
Ο διευθυντής του σχολείου μας μάλωσε.
Τα μαξιλάρια της Ουρανούπολης

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ

Ζητούμε από τους μαθητές να δημιουργήσουν έναν πρωτότυπο ή αστείο τίτλο για μια ιστορία, χρησιμοποιώντας λέξεις των προτάσεων. Διευκρινίζουμε ότι έχουν τη δυνατότητα να αλλάξουν το πρόσωπο, τον αριθμό, την πτώση των λέξεων και να προσθέσουν άρθρα, συνδέσμους...

Στην Ουρανούπολη χιονίζει διευθυντές!

Τον καιρό των μαξιλαριών

Μια φορά σε ένα χωριό, ο καιρός μάλωσε...

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

Στο νηπιαγωγείο και στις μικρές τάξεις του δημοτικού σχολείου, μπορούμε στις προηγούμενες δραστηριότητες να κόψουμε τα γράμματα των λέξεων στους αναγραμματισμούς ή τις λέξεις των φράσεων στους ανασχηματισμούς, να τα κολλήσουμε σε χαρτονάκια, να τα βάλουμε σε ένα κουτί ή μια σακούλα, να τα ανακατέψουμε και να τα δώσουμε στα παιδιά για να τραβήξουν τυχαία γράμματα ή/και λέξεις.

Επίσης, εάν οι μαθητές μας δε διαβάζουν, μπορούμε στους ανασχηματισμούς να επιλέξουμε φράσεις με λέξεις που μπορούν να αποτυπωθούν με εικόνες, να τις εικονογραφήσουμε και μετά να ακολουθήσουμε την προαναφερόμενη διαδικασία.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Η τεχνική αυτή είναι γνωστή από τον Ροντάρι. Βασίζεται στην κινητοποίηση της φαντασίας των μαθητών για τη δημιουργία μιας ιστορίας μέσω της χρήσης τυχαίων και ασύνδετων μεταξύ τους λέξεων. Οι λέξεις αυτές

μπορούν να δοθούν από τον εκπαιδευτικό,
να παραχτούν αυθόρμητα από τους μαθητές,
να ανιχνευτούν στο περιβάλλον,
να αποτελούν προϊόν αντίθεσης (μέρα – νύχτα),
να προκύψουν από καταιγισμό ιδεών για ένα θέμα
να επιλεγούν από ένα λεξικό...

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ανοίγουμε ατομικά ή σε ομάδες το λεξικό σε κάποια σελίδα και επιλέγουμε μια λέξη. Στη συνέχεια, είτε ανοίγουμε τυχαία σε άλλες σελίδες, επιλέγοντας από κάθε μία κάποια λέξη, είτε βρίσκουμε την π.χ. 20^η λέξη από την αρχική, την 20^η από τη δεύτερη, την 20^η από την τρίτη κλπ.

Στην πρώτη περίπτωση έχουμε τυχαίες λέξεις, που αρχίζουν από διαφορετικά γράμματα, ενώ στη δεύτερη, η μεγαλύτερη πιθανότητα είναι να έχουμε τυχαίες λέξεις που αρχίζουν από το ίδιο γράμμα. Το ζητούμενο είναι να δημιουργηθεί μια ιστορία με αυτές τις λέξεις.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

ΣΚΟΡΠΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Οι ιστορίες μας δε χρειάζεται να είναι μεγάλες ή πολύπλοκες. Στην αρχή, καθοδηγούμε τα παιδιά να συνδέσουν τις λέξεις και να συνθέσουν μία ιστορία μέσα από απλές προτάσεις.

Για παράδειγμα, έχουμε τις λέξεις «τροχονόμος - πιάτο - θάλασσα - ελέφαντας - γιαούρτι».

Ο τροχονόμος χρειαζόταν επείγοντως ένα πιάτο. Τα πιάτα, όμως, είχαν πάει βόλτα στη θάλασσα. Ο ελέφαντας, που έκανε βόλτα στην παραλία, τρόμαξε από το θόρυβο που έκαναν τα πιάτα και πήγε να αγοράσει ένα γιαούρτι για να συνέλθει. Καθώς περπατούσε στο δρόμο, το γιαούρτι γλίστρησε από την προβοσκίδα του και έπεσε πάνω στον τροχονόμο...

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΛΕΞΕΙΣ - ΦΡΑΣΕΙΣ

Η σύνθεση των προτάσεων – ιδεών σε μία μεγαλύτερη ιστορία, πραγματοποιείται σε ένα δεύτερο στάδιο:

«Μια φορά κι έναν καιρό ήταν ένας ελέφαντας, που τον έλεγαν Φοβητσούλη. Του άρεζε να τρώει τυρί και γιαούρτι, να παίζει με τα μυρμήγκια και να μαζεύει κοχύλια. Μια μέρα, εκεί που έκανε την καθιερωμένη απογευματινή του βόλτα στην παραλία, άκουσε ξαφνικά ένα σύνολο απαίσιων θορύβων. «Κραχ, κλικ, γκραν, τσαραταμπαμ» και όποιον άλλο σκληρό ήχο μπορείτε να σκεφτείτε.

Τρομαγμένος κοίταξε προς το δρόμο, γιατί από εκεί του ψιθύρισε ο αέρας ότι έφερε του ήχους. Είδε μια λευκή μάζα που ερχόταν προς το μέρος του. «Είναι χιόνι», σκέφτηκε χαρούμενος ο Φοβητσούλης. Όμως το χιόνι δεν κάνει τέτοιο θόρυβο! «Μήπως είναι σύννεφα που μπουμπουνίζουν;» σκέφτηκε με απορία. Όμως τα σύννεφα ήταν όλα στον ουρανό!...»

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ή

Ποια μπορεί να είναι η ιστορία του βιβλίου (1);

Ο εκπαιδευτικός δείχνει το εξώφυλλο ενός βιβλίου στα παιδιά με κρυμμένο τον τίτλο. Το εξώφυλλο που θα επιλέξει πρέπει να είναι αφηγηματικό, να μπορεί, δηλαδή, να οδηγήσει στην επινόηση μιας ιστορίας.

αντί

προτιμήστε

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΝΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ ή Ποια μπορεί να είναι η ιστορία του βιβλίου (2);

Δίνουμε στα παιδιά να ξεφυλλίσουν ένα βιβλίο τόσο γρήγορα, ώστε να μην προλάβουν να διαβάσουν οτιδήποτε από το κείμενο. Εναλλακτικά, φωτοτυπούμε τις εικόνες ενός βιβλίου, κατά προτίμηση ως έγχρωμες και τις μοιράζουμε στα παιδιά. Αν είναι λίγες, τις δίνουμε όλες σε κάθε ομάδα.

Αν είναι πολλές, τις μοιράζουμε, δίνοντας σε κάθε ομάδα διαφορετικές. Ζητούμε από τις ομάδες να συνθέσουν μια δική τους ιστορία, την οποία θα συγκρίνουν μετέπειτα με την πραγματική ιστορία του βιβλίου. Η ομάδα, που μάντεψε καλύτερα, θα λάβει το έπαθλο της συγκεκριμένης δραστηριότητας.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΥΧΑΙΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ

Η δραστηριότητα αυτή μοιάζει με τη δραστηριότητα των σκόρπιων λέξεων, μόνο που, αντί για λέξεις έχουμε εικόνες, τις οποίες μπορούμε να βρούμε (εμείς ως εκπαιδευτικοί και τα παιδιά) από περιοδικά, παλιά βιβλία, ταξιδιωτικές κάρτες κ.λ.π. Τοποθετούμε τις εικόνες σε τέσσερα κουτιά: πρόσωπα, χώροι, αντικείμενα, δραστηριότητες.

Κάθε ομάδα επιλέγει 1-2 εικόνες από κάθε κουτί και συνθέτει μια ιστορία. Στη συνέχεια, χρησιμοποιεί τις εικόνες για να εικονογραφήσει την ιστορία της. Οι ιστορίες παρουσιάζονται στην ολομέλεια της τάξης.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Κάθε φωτογραφία αφηγείται μια ιστορία. Προσδιορίζουμε με τους μαθητές μας

τα στοιχεία του χώρου και του χρόνου, το όνομα και τα χαρακτηριστικά του/των προσώπου/ων και επινοούμε το «πριν» και το «μετά» της ιστορίας:
Γιατί δεν ποδηλατεί στο έδαφος;
Ήταν δική του επιλογή να ίπταται ή μήπως είναι μια δοκιμασία, στην οποία τον υπέβαλλε κάποιος άλλος;
Πού πηγαίνει;
Πώς θα καταλήξει;

ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΛΕΖΑΝΤΩΝ Ή ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΚΑΙΡΙΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Μειωμένη ορατότητα, κοκκινωπό φως, πνιγηρή, αλλόκομη ατμόσφαιρα. Τι φταίει και όλο και συχνότερα η χώρα μας θυμίζει το σέτ της ταινίας «Μαντ Μας» I, II, III και πάει λέγοντας; Ο επικεφαλής του Διεθνούς Μετεωρολογικού Οργανισμού, Λέοναρντ Μπάρνι, ανέλαβε να μας δώσει τα φώτα του και την απάντηση στην ερώτηση «γιατί τα βλέπουμε γύρω μας όλα, όλο και συχνότερα, σκούρα;»...

Βρέχει καμήλες!

Δεν φτάνει η δική μας λάσπη, στέλνει και η Αφρική

Η λεζάντα που συνοδεύει μια εικόνα παίζει σημαντικό ρόλο στην αποκωδικοποίησή της.

Συνοπτικά, μπορεί να λειτουργήσει

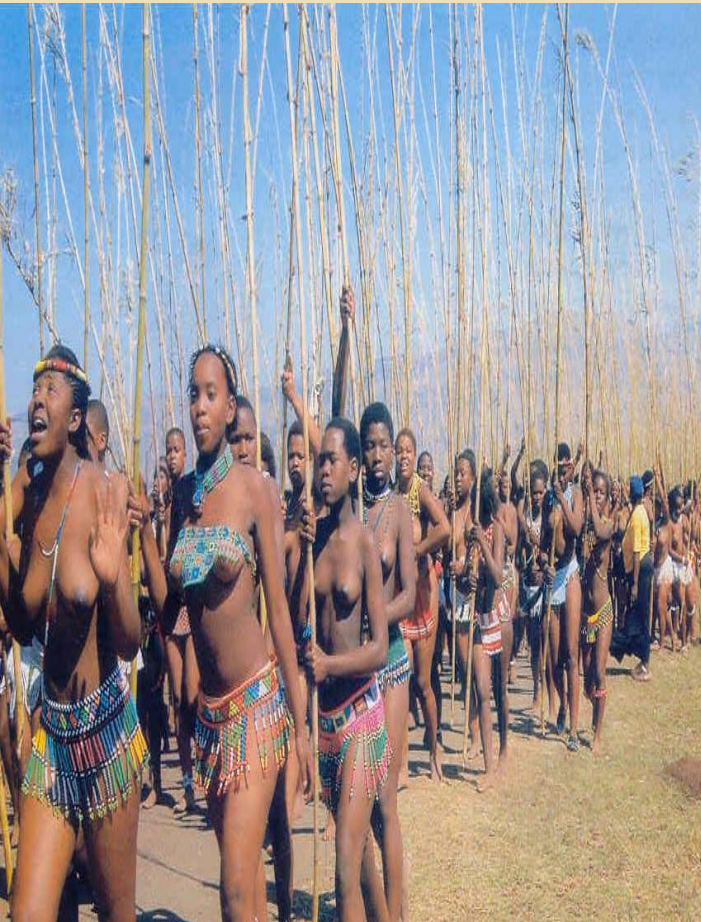
- **βοηθητικά**, καθοδηγώντας το θεατή
- **προσηλυτιστικά**, οδηγώντας το θεατή προς μια συγκεκριμένη θέαση
- **παραπλανητικά**, ώστε να μην αντιληφτεί ο θεατής τα κύρια ή βαθύτερα μηνύματα

ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΛΕΖΑΝΤΩΝ Ή ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Έπειτα από την επεξεργασία ποικίλων λεζάντων, μεταμορφωνόμαστε σε δημοσιογράφους. Παραλαμβάνουμε από έναν φωτορεπόρτερ μία φωτογραφία, την οποία πρέπει να δημοσιεύσουμε στο εξώφυλλο της εφημερίδας που εργαζόμαστε. Απαιτείται από εμάς η συγγραφή μιας φράσης-λεζάντας και ενός μικρού συνοδευτικού κειμένου (2-3 προτάσεις).

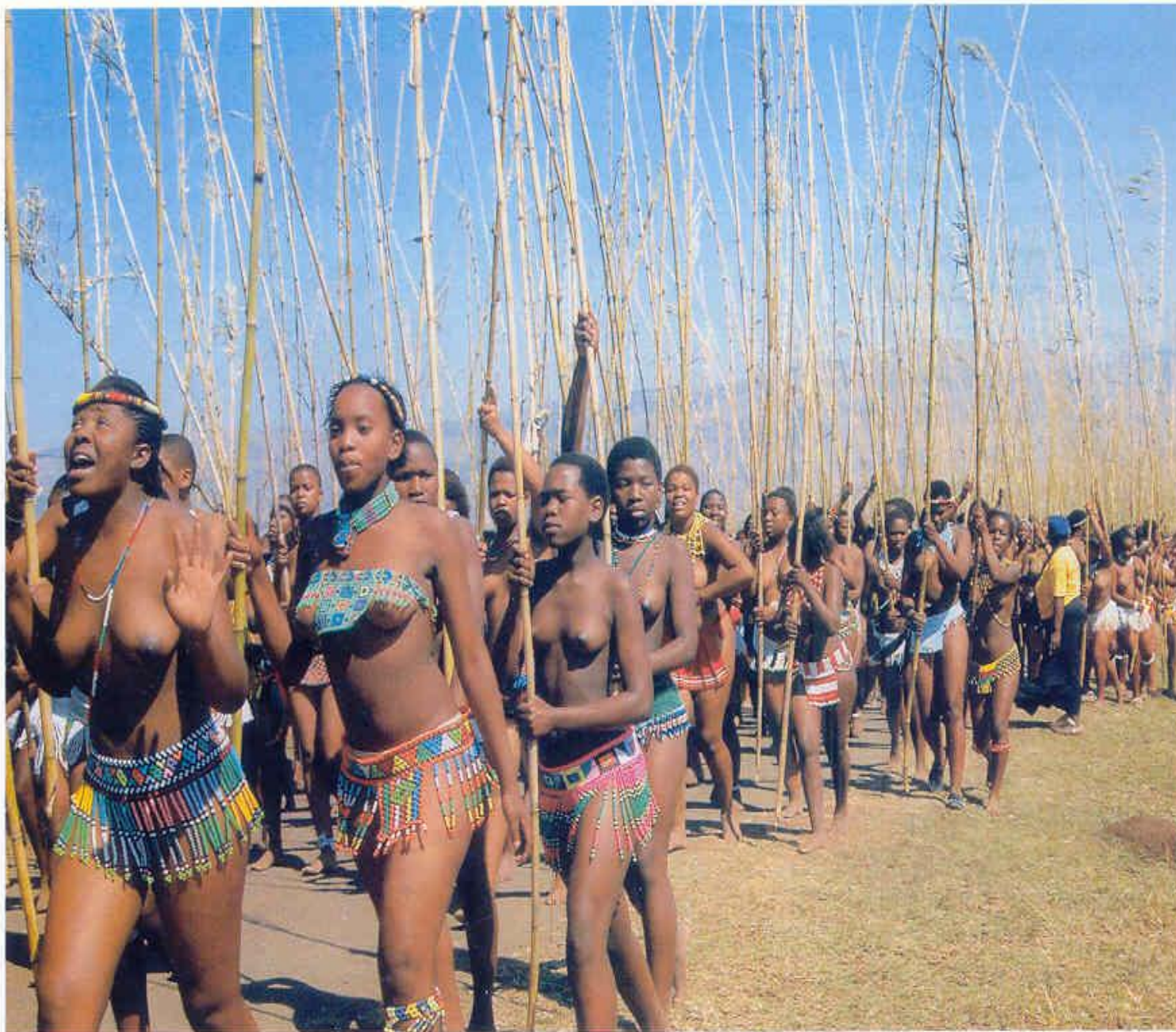
ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΛΕΖΑΝΤΩΝ Ή ΣΥΝΟΔΕΥΤΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τα σπίτια στην Αφρική είναι φτιαγμένα από καλάμια. Όταν κάποιος παντρεύεται, δε χρειάζεται να νοικιάσει ή να αγοράσει καινούριο σπίτι. Όλοι οι κάτοικοι του χωριού παίρνουν από ένα καλάμι και φτιάχνουν το σπίτι στο μέρος που το θέλει η νύφη.

Γιάννα, Γ΄ Δημοτικού

Στο δρόμο για τη δουλειά

Εξωτισμός, αλλά και σοβαρά προβλήματα. Στιγμιότυπο από τις πρόβες της τελετής έναρξης του Μουντιάλ, η οποία θα γίνει στις αρχές Ιουνίου! Οι Νοτιοαφρικανοί θέλουν να διαμηνύσουν σε όλο τον πλανήτη ότι είναι μία μεγάλη χώρα, η οποία -παρά τα προβλήματά της- επιθυμεί (και δικαιούται) να συμμετάσχει ισότιμα στη διεθνή κοινότητα.

Συγκρίνοντας τα δικά μας κείμενα με το πραγματικό, πόσο «μέσα» πέσαμε;

Ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που μας αποπλάνησαν;

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΕΡΓΑ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗΣ, ΧΑΡΑΚΤΙΚΗΣ

Τα μηνύματα, που προσλαμβάνει ο καθένας από τα έργα τέχνης είναι προσωπική υπόθεση καθώς εξαρτώνται κυρίως από τα προσωπικά μας

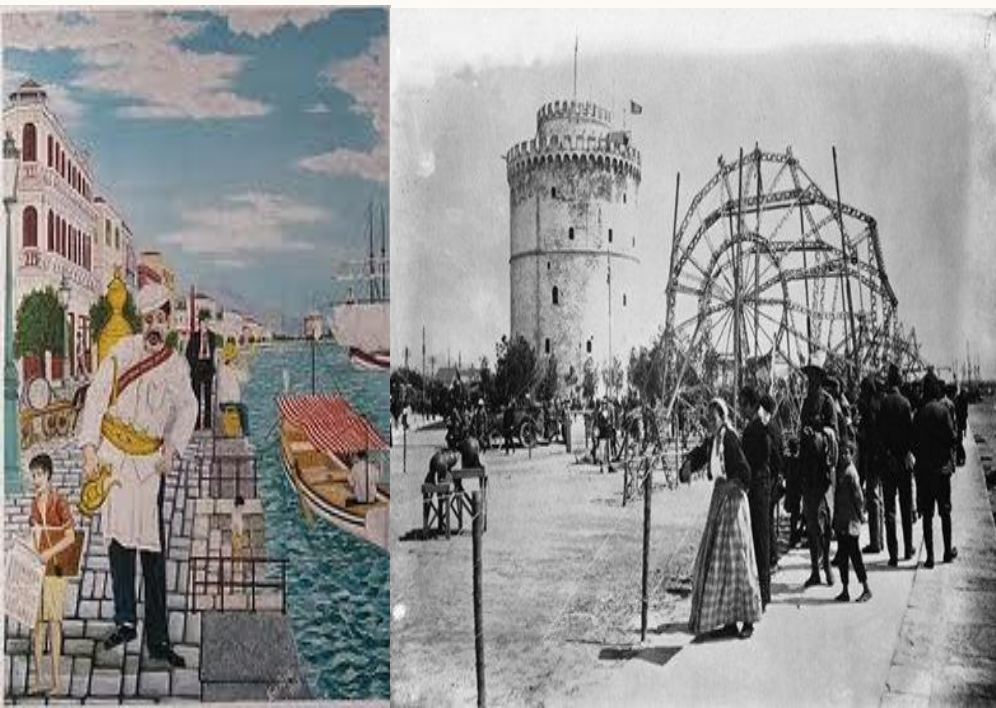
βιώματα. Ο καλύτερος τρόπος για να «εκμεταλλευτούμε» ένα έργο τέχνης στη ΔΓ είναι να οδηγήσουμε τα παιδιά να μπουν μέσα στο έργο ή να σκαρφαλώσουν σε αυτό, εάν πρόκειται για γλυπτό. Είστε το ρολόι του τοίχου και κουβεντιάζετε με τις τρεις γειτόνισσές σας, τις λάμπες. Είστε το πρόσωπο στον κύκλο. Τι σκέφτεστε;

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Τα διαφορετικά είδη εικόνων μπορούν να συνδυαστούν για να προκύψουν γραπτά κείμενα. Ένα παράδειγμα παρατίθεται στις σελ. 8-12 του εκπαιδευτικού υλικού της πρώτης ενότητας της θεματικής.

ς.

Όταν συνδυάζουμε διαφορετικά είδη εικόνων, μπορούμε να επιλέξουμε να έχουν παρόμοιο ή αντίθετο ή άσχετο μεταξύ τους περιεχόμενο. Γενικά, οι αντιφάσεις και αντιθέσεις συνιστούν ισχυρότερα ερεθίσματα

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΜΙΑ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Οι διαφημίσεις είναι ένα εύχρηστο οπτικοακουστικό υλικό, το οποίο λειτουργεί ως ισχυρό ερέθισμα για την παραγωγή ιδεών. Προτιμάται από αρκετούς εκπαιδευτικούς έναντι των ταινιών μικρού μήκους ή των κινηματογραφικών ταινιών, καθώς είναι πολύ μικρής διάρκειας και διατίθεται δωρεάν στο διαδίκτυο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

JOHNNIE WALKER - PAINTINGS

της εταιρίας Aardman Animation

<http://www.youtube.com/watch?v=XsQKIZC4DIc>

[Johnnie Walker 'Paintings'.mp4](#)

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Περνάμε επιλεγμένα πρόσωπα ή αντικείμενα (ήρωας, κυρίες, βουνό, πόδι) από την «ανακριτική καρτέκλα» (ένας μαθητής κάθεται σε μία καρτέκλα μπροστά στην τάξη και οι άλλοι του θέτουν ερωτήσεις)

Τι έκανες;
Γιατί το έκανες;
Πώς αισθάνθηκες;
Τι σκέφτηκες;
Τι έκανες πριν;
Τι έκανες μετά; ...

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Καλούμε τους μαθητές να συνθέσουν μια δική τους ιστορία με αφορμή τη διαφήμιση. Στην αρχή, καλό είναι να τους δίνουμε κάποιες κατευθύνσεις.

Π.χ.

1. Ο ήρωας παραμένει στον πίνακα του Georges-Pierre Seurat “Sunday Afternoon on the Island of La Grande Jatte”

2. Οι στρατιώτες βρίσκονται μετά τη μάχη και συζητούν για την αποχώρηση του συμπολεμιστή τους.

Δημιουργούμε ένα ή και περισσότερα φωτοκόμικς με τα στοιχεία της διαφήμισης (εκτυπωμένα ή ζωγραφισμένα).

Έ, εσύ! Γύρνα πίσω! Θέλω παρέα!

Στα σύννεφα!!!!

Πού τον πέταξες;

ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΦΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Εκαβτος βτό είδος του
ΚΑΙ Ο ΛΟΥΜΙΔΗΣ
ΣΤΟΥΣ ΚΑΦΕΔΕΣ

ΚΑΦΕΣ
ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΑ ΣΛΟΓΚΑΝ Ή ΤΖΙΝΓΚΛΣ

Επεξεργαζόμαστε με τους μαθητές μας ποικιλία σλόγκαν και τζινγκλς για να καταλήξουμε στα βασικά χαρακτηριστικά τους:

ΣΛΟΓΚΑΝ: Συντομία - Λιτότητα - Ευκολία απομνημόνευσης

Γάλατα υπάρχουν πολλά, ΝΟΥΝΟΥ όμως ένα

Μεταξύ μας, ΜΕΤΑΧΑ

Τυχαίο; Δε νομίζω!

ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΦΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

ΤΖΙΝΓΚΛΣ:

Οι στίχοι ενός τζινγκλ πρέπει να αναφέρονται στα τρία παρακάτω θέματα:

1. Το όνομα της εταιρείας ή του προϊόντος
2. Τη φιλοσοφία πίσω από την ονομασία του προϊόντος
3. Την υπηρεσία ή τα προνόμια που προσφέρει το προϊόν

Ένα διαφημιστικό τζινγκλ διαρκεί περίπου 30”.

Π.χ. Cosmote – Σήμα καμπάνα (από το Copacabana)

Παριζάκι Υφαντής - Gummy Bear

ΓΙΑ ΤΗ ΔΓ ΦΡΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ

Heineken

Πίνεις...άριστα!!!

Νιώθεις...άριστα!!!

Παίρνεις...άριστα!!!

Τα παιδιά επινοούν και συγγράφουν ατομικά ή ομαδικά ένα σλόγκαν ή ένα τζινγκλ για ένα προκαθορισμένο από εμάς προϊόν, για ένα προϊόν της δικής τους επιλογής ή για ένα φανταστικό προϊόν.

Τα σλόγκαν και τζινγκλς μπορούν να τεθούν σε ψηφοφορία για την ανάδειξη του πιο πετυχημένου.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΑΙΝΙΩΝ Ή ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ

Αποτελούν άριστο υλικό για ΔΓ με ποικίλα ισχυρά ερεθίσματα.

Παράδειγμα: <http://www.youtube.com/watch?v=uxezt4Ks5XA>
[Distraxion- Short Animation.mp4](#)

Ακούμε μόνο τη μουσική (χωρίς εικόνα) και αφήνουμε τους μαθητές μας να μαντέψουν το περιεχόμενο της ταινίας. Εναλλακτικά, μπορούμε να τους πούμε ότι η ταινία αφηγείται ένα συμβάν σε ένα γραφείο και τους αφήνουμε να κάνουν υποθέσεις για το συμβάν.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΑΙΝΙΩΝ Ή ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ

Προβάλλουμε την ταινία με σταματήματα και ερωτήσεις στα χρονικά σημεία 1:01 (τι θα κάνατε εσείς στη θέση του υπαλλήλου) και στο 1:14 (τι θα κάνατε εσείς ως αφεντικό).

Θέτουμε ερωτήσεις μετά τη λήξη της ταινίας –
ανακριτική καρέκλα

Ζητάμε από τα παιδιά να καταγράψουν την ιστορία
της ταινίας με διαλόγους μεταξύ των δύο ή των τριών
ή των τεσσάρων ηρώων (υπάλληλος
αφεντικό – σαξόφωνο – ηλεκτρική κιθάρα)

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΟΠΤΙΚΟΑΚΟΥΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΑΙΝΙΩΝ Ή ΤΑΙΝΙΕΣ ΜΙΚΡΟΥ ΜΗΚΟΥΣ

Ξαναπαίζουμε την ταινία. Δυο ή τρία παιδιά υποδύονται τους ήρωες και επενδύουν την ταινία με διαλόγους.

Καλούμε τα παιδιά να δώσουν ένα διαφορετικό τέλος στην ιστορία ή να συνθέσουν μια νέα ιστορία με πρωταγωνιστές το σαξόφωνο και την ηλεκτρική κιθάρα, που συμμετείχαν σε μία οντισιόν για ένα ρόλο σε μια αστυνομική ταινία.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΗΧΟΥΣ

1^ο Παράδειγμα:

Πείτε στα παιδιά να κλείσουν τα μάτια τους και να επικεντρωθούν σε αυτά, που θα ακούσουν. Δημιουργήστε μία ηχοϊστορία.

Π.χ.

Μπείτε στην τάξη και κλείστε ήρεμα την πόρτα, αφήστε τα κλειδιά σας πάνω στο τραπέζι, βάλτε μουσική στο cd – player, πηγαίνετε στο παράθυρο και ανοίξτε το, βγάλτε μία έντρομη κραυγή, τρέξτε γρήγορα έξω από την αίθουσα και κλείστε δυνατά την πόρτα πίσω σας.

Μετά την ολοκλήρωση της ιστορίας σας κι έπειτα από τη δοκιμή κάποιων μαθητών να αναπαράγουν την ηχητική ιστορία, μοιράστε σε κάθε ομάδα ένα φύλλο εργασίας με προκαθορισμένο ήρωα και ζητήστε να δημιουργήσουν μια δική τους ιστορία, βασισμένη όμως στους ήχους που άκουσαν.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΗΧΟΥΣ

Φύλλο εργασίας:

Ποιος; Η Ντάνα, η μελιτζάνα/ Ο Τικτάκος, το ρολόι/ Ο Μήτσος, ο χασάπης...

Πότε;

Πού;

Από πού γύρισε ή γιατί μπήκε;

Τι είδε και τρόμαξε/σάστισε/εξεπλάγην ...;

Γιατί έφυγε; Πού πήγε;

Στο Νηπιαγωγείο η δράση αυτή μπορεί να γίνει στην ολομέλεια με ερωτήσεις – απαντήσεις. Επίσης, μπορεί να γίνει στον κύκλο με το πρώτο παιδί να απαντά στο «πότε», το δεύτερο στο «πού» κλπ. Μόλις ολοκληρωθεί μια ιστορία, ξεκινούμε τη δημιουργία μιας δεύτερης ιστορίας με ένα νέο πρωταγωνιστή.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΗΧΟΥΣ

2^ο Παράδειγμα:

Πείτε στα παιδιά να κλείσουν τα μάτια τους. Επιλέξτε 3-5 καθημερινούς ήχους από το διαδίκτυο

<http://www.iema.gr/data/EducationalProjects/Melina/Tracks/Hxoi/sounds.htm>

Ζητείστε από τους μαθητές να ακούσουν προσεκτικά τους ήχους και στη συνέχεια να συνθέσουν μια αστυνομική περιπέτεια, τοποθετώντας τους ήχους σε όποια σειρά αυτά κρίνουν.

Μετά την ολοκλήρωση των ιστοριών, η κάθε ομάδα διαβάζει την ιστορία της, χρησιμοποιώντας στα κατάλληλα σημεία ως υπόκρουση τους σχετικούς ήχους.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΙΣ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ ΜΑΣ

Λέμε στα παιδιά να κλείσουν τα μάτια τους και να ψηλαφίσουν, να μυρίσουν, να ακούσουν και να γευτούν (αν προσφέρεται), νοερά ή στην πράξη, το αγαπημένο τους φαγητό, ζώο, παιχνίδι, κλπ.. Στη συνέχεια, τοποθετούμε τα παιδιά σε «ταιριαστά» ζευγάρια και τους ζητάμε στα πλαίσια ενός debate, να υποδυθούν το αγαπημένο τους φαγητό, ζώο, αντικείμενο και να προσπαθήσουν να πείσουν για την υπεροχή τους (βάση των αισθήσεων και όχι άλλων χαρακτηριστικών).

ΚΕΙΚ Ή ΠΑΓΩΤΟ

Κέικ: Έχω τέτοιο άρωμα, που όλο το σπίτι μοσχοβολά.

Παγωτό: Μπορεί να μη μοσχοβολάω, αλλά είμαι νόστιμο.

Κέικ: Γιατί, εγώ δεν είμαι νόστιμο;

Παγωτό: Εγώ είμαι όμως και δροσερό.

Κέικ: Εγώ όταν βγαίνω από το φούρνο είμαι ζεστό και αχνιστό. Τι νομίζεις ότι είναι καλύτερο, το ζεστό ή το παγωμένο;...

Οι διάλογοι ηχογραφούνται και απομαγνητοφωνούνται..

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ

Η οδηγία «Γράψε ένα ποίημα για» δε διασφαλίζει την ανάπτυξη κινήτρων για γραφή, ιδιαίτερα στα παιδιά που δε συμπαθούν την ποίηση. Υπάρχουν, ωστόσο, κάποια είδη ποίησης, που η διαδικασία συγγραφής τους προσομοιάζει με τη διαδικασία του παιχνιδιού.

Τα καλλιγράμματα, τα λίμερικ, τα χαϊκού, τα εαυτοποιήματα, οι μαντινάδες και τα ποιήματα με κλιμακωτή εξέλιξη συγκαταλέγονται σε αυτά τα είδη, που διασφαλίζουν την ενεργητική συμμετοχή των μαθητών μας. Όμως και τα υπόλοιπα, ακόμη και δυσνόητα ποιήματα, ομοιοκατάληκτα ή μη, μπορούν να λειτουργήσουν με τις κατάλληλες δράσεις ως ισχυρά ερεθίσματα ΔΓ.

ΚΑΛΛΙΓΡΑΜΜΑΤΑ Ή ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Ο Γάλλος ποιητής Guillaume Apollinaire (1880-1918) (<http://www.wiu.edu/Apollinaire/>) έγραψε μια ποιητική συλλογή με τίτλο "Calligrammes". Ο λόγος οπτικοποιείται και τα ποιήματα παίρνουν το σχήμα του θέματος που εκφράζεται μέσα από τους στίχους. Π.χ. το ποίημα Il pleut (Βρέχει) (http://www.towerjournal.com/il_pleut.html)

Στη σχηματική αυτή ποίηση το ορατό και αισθητό όχι απλά επισκιάζει, αλλά επιβάλλεται στο γραπτό και νοητό. Τα καλλιγράμματα που θα δημιουργήσουν οι μαθητές μας μπορεί να είναι χειρόγραφα ή ψηφιακά. Υπάρχουν ποικίλα λογισμικά, όπως το tagxedo και το word mosaic, με τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν τα δικά τους οπτικά λεκτικά σχήματα ή να επιλέξουν ένα σχήμα από μια πληθώρα έτοιμων σχεδίων και να το «ντύσουν» με λέξεις.

ΚΑΛΛΙΓΡΑΜΜΑΤΑ Ή ΚΑΛΛΙΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Αρχικά, δώστε στους μαθητές σας ποιήματα με «εύκολες» και «ξεκάθαρες» εικόνες και ζητήστε τους να μετατρέψουν κάποιους στίχους της επιλογής τους σε καλλίγραμμα. Στη συνέχεια, δώστε τους μία σειρά από θέματα που πιθανώς τα ενδιαφέρουν, με την οδηγία να γράψουν ένα μικρό τετράστιχο και να το μετατρέψουν σε καλλίγραμμα. Παραδείγματα θεμάτων: παιχνίδι, φίλος/η, ζώο, φαγητό.

À l'on jamais vu chaton? Si beau
Il ressemble à une boule
De poil, grosse, pelée et douce miaou!
Il aime aller au jardin miaou!
Prendre un bain miaou!
Chaud
Mais attention.
Aux chiots!
Il aime le lait
De sa maman.
Il joue avec la
laine des moutons
Ce chaton est très,
très, très gourmand.
Il adore les sardines miaou!
Et surtout le lait miaou!!!
-miam!!!

Με ομοιοκαταληξία:

Η γάτα μου η Ρίνα
που είναι μια ψιψίνα
νιαουρίζει, νιαουρίζει
το κεφάλι μας ζαλίζει.

Με ελεύθερο στίχο:

Η γάτα, η Ρίνα
Της αρέσει να νιαουρίζει
Πω, πω τι πονοκέφαλος!
Σταμάτα, γάτα Ρίνα!

ΛΙΜΕΡΙΚ Ή ΛΙΜΕΡΙΚΙ Ή ΛΗΡΟΛΟΓΗΜΑ

Ο πρώτος που τα έκανε γνωστά ήταν ο Edward Lear στο βιβλίο του «A book of Nonsense» (1846). Είναι ποιήματα σύντομα, σατιρικά ή απλώς κωμικά, "δίχως νόημα". Αποδυναμώνουν τα στερεότυπα της γλώσσας και εμπεριέχουν μία ανατροπή του προσδοκώμενου (Καρακίσιος, 1996).

Έχουν πέντε στίχους και ομοιοκαταληκτούν συνήθως **αα-ββ-α**.

- Ο πρώτος στίχος περιέχει την παρουσίαση του πρωταγωνιστή.
- Στο δεύτερο αποκαλύπτεται κάποιο χαρακτηριστικό ή κάποια ιδιαιτερότητα του.

- Στον τρίτο και τέταρτο έχουμε την πραγματοποίηση κάποιας ενέργειας (και κάποια επίπτωση αυτής ή την αντίδραση του περιβάλλοντος).
- Στον πέμπτο στίχο επαναλαμβάνεται ή παραλλάσσεται ο πρώτος στίχος με την προσθήκη κάποιου χαρακτηριστικού, συνήθως σκωπτικού, του πρωταγωνιστή.

**Λιμερίκια με θέμα «Ταξίδι στον κόσμο»
του 79^{ου} Δ.Σ. Θεσσαλονίκης
<http://blogs.sch.gr/79dimthe/archives/414>**

Ήταν ένας κύριος στο Λονδίνο
που ήθελε να πάει στο Πεκίνο.
Και δεν πήγε ποτέ
γιατί τον διέκοψε ο ΟΤΕ
κι έτσι έμεινε για πάντα στο Λονδίνο.

Ήταν μια κοπέλα από τη Δύση
που ετοιμαζόταν να πάει στο Παρίσι.
Ξέχασε όμως τη βαλίτσα της
μαζί και την κουκλίτσα της,
έτσι δεν είχε ρούχα στο Παρίσι.

Ένας άντρας από την Ιταλία
στη γυναίκα του έλεγε όλο «Mama mia».
Μα η γυναίκα του τον άφησε για έναν αλλοδαπό
που καταγόταν από το Κονγκό.
Τόσο άτυχος ήταν ο άντρας από την Ιταλία.

ΛΙΜΕΡΙΚ Ή ΛΙΜΕΡΙΚΙ Ή ΛΗΡΟΛΟΓΗΜΑ

Αρχικά, διαβάζουμε στην τάξη διάφορα λίμερικς και ζητούμε από τους μαθητές να εντοπίσουν τα χαρακτηριστικά του είδους. Στη συνέχεια και για να τους διευκολύνουμε, τους δίνουμε ζευγάρια άσχετων ομοιοκατάληκτων λέξεων ή γράφουμε στον πίνακα τα ζευγάρια που θα βρουν μόνα τους. Τα ζευγάρια αυτά θα χρησιμοποιηθούν για το σχηματισμό της ομοιοκαταληξίας του πρώτου και δεύτερου στίχου.

Μια πολύχρωμη **πεταλούδα**
κάνει βόλτα πάνω σε μια **φλούδα...**

Το μεγάλο και χοντρό **χαρτόνι**
φοράει στη μέση ένα **κορδόνι...**

Ένα παιδί από τη **Θεσσαλονίκη**
Του άρεσε να παίζει με ένα **φύκι...**

Μπορείτε να αναζητήσετε λέξεις που ομοιοκαταληκτούν στο αντίστροφο λεξικό
http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/reverse/

ΧΑΪΚΟΥ

Το χαϊκού είναι μια ιαπωνική ποιητική φόρμα. Θεωρείται η πιο σύντομη μορφή ποίησης στον κόσμο. Ένα χαϊκού διαβάζεται σε μια αναπνοή. Νοηματικά σχετίζεται με το περιβάλλον (εποχές, στιγμιότυπα της φύσης κλπ.) και στοχεύει στη δημιουργία εικόνων και συναισθημάτων. Παραδοσιακά, αποτελείται από 17 συλλαβές: τρεις ομάδες των 5, 7, 5 συλλαβών, οι οποίες τοποθετούνται σε τρεις στίχους για έμφαση ή σε έναν, χωρισμένο με κενά. Δεν έχει ομοιοκαταληξία.

Το βουνίσιο ρέμα
άλεσε το ρύζι για μένα
ενώ έπαιρνα έναν υπνάκο

Παλιά λίμνη
ένας βάτραχος μέσα πηδά
ήχος νερού.

ΧΑΪΚΟΥ

1. Διαβάστε ποιήματα χαϊκού και ανακαλύψτε τα χαρακτηριστικά τους.
2. Τι συναισθήματα προκαλούν; Καταγράψτε τα στον πίνακα.
3. Χωρίστε τους μαθητές σας σε ομάδες. Δώστε σε κάθε ομάδα μία εικόνα, που απεικονίζει ένα θέμα σχετικό με το περιβάλλον.
4. Στην ομάδα περιγράψουν την εικόνα και συζητούν για τα συναισθήματα που τους προκαλεί .
5. Προσπαθούν να συμπυκνώσουν κάποιο/α στοιχείο/α της περιγραφής και κάποιο/α συναίσθημα/ατα σε 17 συλλαβές.

Κάποια φουγάρα
αλλάζουν τον ουρανό
πολύ μαυρίλα

ΕΑΥΤΟΠΟΙΗΜΑΤΑ

Τα εαυτοποιήματα αφορούν στην περιγραφή ενός προσώπου, ενός ζώου, ενός αντικειμένου κλπ. Δεν έχουν προκαθορισμένο αριθμό στίχων, ωστόσο ο πρώτος και ο τελευταίος αναφέρονται στο όνομα ή επώνυμο του περιγραφόμενου. Δίνουμε τη λέξη – περιεχόμενο του κάθε στίχου στα παιδιά και τα αφήνουμε να συνθέσουν το δικό τους ποίημα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ 11 ΣΤΙΧΩΝ:

- ΟΝΟΜΑ
- ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
- ΓΟΝΕΙΣ
- ΑΔΕΡΦΙΑ
- ΑΓΑΠΩ
- ΝΙΩΘΩ
- ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΙ
- ΔΙΝΩ
- ΦΟΒΑΜΑΙ
- ΕΠΙΘΥΜΩ
- ΕΠΙΘΕΤΟ

ΕΑΥΤΟΠΟΙΗΜΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΕΝΟΣ ΠΟΡΤΡΕΤΟΥ

Εγώ η Κατερίνα
Ψηλή και καλή
Παιδί του Χρήστου και της Μαρίας
Με αδερφό τον Τάσο
Αγαπώ τον χορό
Μου αρέσουν τα κοσμήματα
Δανείζω πάντα τα πράγματά μου
Φοβάμαι το σκοτάδι
Θέλω να πάω ένα ταξίδι
Εγώ η Παπαδοπούλου

ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

Καράβι της παράδοσης είναι η μαντινάδα και κουβαλά νοήματα, ήθος και νοστιμάδα.

«Άδω για να μαντέψεις» σε ποιον απευθύνεται ή το νόημα που περικλείει, λένε οι κρητικοί μαντιναδολόγοι. Οι μαντινάδες είναι δίστιχα, που αποτελούνται από 2 ομοιοκατάληκτους δεκαπεντασύλλαβους στίχους, χωρισμένους σε 4 ημιστίχια. Τραγουδιούνται με τη συνοδεία συνήθως της λύρας και του λαούτου.

Οι μαντιναδολόγοι επινοούν μαντινάδες ανάλογα με τις περιστάσεις: γάμος, γιορτή, θάνατος, ερωτική απογοήτευση, ύμνος στον τόπο τους κλπ.

Η μαντινάδα η καλή
δε κτίζεται όπως λάχει,
πέτρα και χώμα και νερό
την Κρήτης πρέπει να 'χει.

ΜΑΝΤΙΝΑΔΕΣ

1. Διαβάστε και ακούστε μαντινάδες.
2. Ανακαλύψτε και καταγράψτε τα χαρακτηριστικά τους.
3. Ζητήστε από τα παιδιά να σκεφτούν τι μήνυμα θα ήθελαν να μεταφέρουν και σε ποιον, π.χ. ένα ευχαριστήριο μήνυμα στο δάσκαλό τους, ένα μήνυμα αντιπολεμικό σε όλον τον κόσμο κλπ.
4. Σε ένα χαρτί γράφουν ελεύθερα μια σχετική ποιητική πρόταση ή φράση:
Π.χ. Δάσκαλε, σ' ευχαριστώ για όσα μου έχεις μάθει
5. Στη συνέχεια καλούνται να βρουν ένα δεύτερο στίχο που ομοιοκαταληκτεί. Αν ζορίζονται, βρίσκουν πρώτα ομοιοκατάληκτες λέξεις με την τελευταία του στίχου που έγραψαν. Εάν και πάλι ζορίζονται, μπορούν να τροποποιήσουν τον πρώτο στίχο, έτσι ώστε να διευκολυνθούν στη δημιουργία του δεύτερου.

Μάθει – πάθει, βάθη, πάθη, λάθη

Δάσκαλε, σ' ευχαριστώ για όσα μου έχεις μάθει,
χωρίς εσένα η ζωή θα ήταν μες στα λάθη.

ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΜΕ ΚΛΙΜΑΚΩΤΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Π.χ. Όταν θα πάω κυρά μου στο παζάρι, Ντίλι, ντίλι, ντίλι, Δέκα μικρά αραπάκια
Τα ποιήματα – τραγούδια αυτά αφηγούνται μια ιστορία, επαναλαμβάνοντας λέξεις, στίχους ή δράσεις σε κάθε επιμέρους εξέλιξη. Σε κάθε στροφή προστίθεται ένα νέο γεγονός και η ένταση αυξάνει.

Επινοήστε μόνοι σας ή μαζί με τα παιδιά μια αρχή ενός παραμυθοτραγουδιού και αφήστε τα να μαντέψουν - καταγράψουν την εξέλιξη.

Ήταν ένας γάτος, μαύρος στρουμπουλός,
πήγε στην Αγγλία κι έγινε γιατρός.

Πήγε κι ένας σκύλος, άσπρος χνουδερός,
για να βρει το γάτο, που πήγε στην Αγγλία κι έγινε
γιατρός...

ΑΛΛΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΜΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Παιχνίδια με σύνθετες, ομόηχες, παράγωγες κλπ. λέξεις

Κοντοζύγωνε λαυράκι
Κι ο ψαράς με κοντοβράκι
Κοντοστάθηκε λιγάκι
Σε κοντάρι έχει καμάκι

Τριγύρω στα πορτόφυλλα
Και στα παραθυρόφυλλα
Σταφύλια κληματόφυλλα
Τριαντάφυλλα εκατόφυλλα
(Χορτιάτη, 1986)

ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ΚΑΙ ΌΧΙ ΜΟΝΟ...)

Δώστε στους μαθητές σας μια οδηγία, που δεν την περιμένουν:

Γράψτε ένα ποίημα πάρα, μα πάρα πολύ βαρετό.

Γράψτε ένα ποίημα «αλαλούμ».

Γράψτε ένα ποίημα, με ανάμεικτες ελληνικές και αγγλικές/γερμανικές/γαλλικές λέξεις.

Γράψτε το πιο μικρό ποίημα που μπορείτε.

Γράψτε ένα ποίημα ανάποδα.

·

Στη συνέχεια, διαβάστε τα ποιήματα και προσπαθήστε να μαντέψετε τι σκεφτόταν ο κάθε ποιητής και ποια ιστορία κρύβεται πίσω από τις λέξεις.

ΠΕΡΙΕΡΓΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ (ΚΑΙ ΌΧΙ ΜΟΝΟ...)

Παράδειγμα χαζού ποιήματος, που έγραψε η Στεφανία, μαθήτριά μου της Γ΄τάξης:

Πέρασε, πάει, ήρθε.
Ποιος ήρθε; Κανείς δεν ξέρει.
Άχ, βαχ!

Πέρασε, πάει, ήρθε.
Ποιος ήρθε; Ένας ξέρει.
Άχ, βαχ!

Οι ιστορίες, που προέκυψαν με αφορμή αυτό το ποίημα, ήταν αμέτρητες. Μέχρι το τέλος της χρονιάς, συνέχιζαν κάποια παιδιά να επινοούν νέες ιστορίες, τις οποίες αναρτούσαμε στο «χαζό» τοίχο της τάξης. Αυτός ο τοίχος φιλοξένησε τα πιο εμπνευσμένα παράγωγα δημιουργικής γραφής. Και όπως είπε η ίδια η Στεφανία μια μέρα που τον χάζευε «...και να φανταστείτε, κυρία, ότι όλα αυτά ξεκίνησαν από ένα χαζό ποίημα!»

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

Η τεχνική αυτή βάση της εμπειρίας μου και της επαφής μου τα τελευταία έντεκα χρόνια με εκατοντάδες εκπαιδευτικούς, που υλοποιούν Πολιτιστικά Προγράμματα σχετικά με τη δημιουργική γραφή και τη φιλιαναγνωσία, είναι η πιο πολυχρησιμοποιημένη στο νηπιαγωγείο και κυρίως, στο δημοτικό σχολείο. Ως εκ τούτου, θα αναφερθώ επιγραμματικά στις επιμέρους υποκατηγορίες της:

1. Αλλαγή του τέλους της ιστορίας.
2. Ανάγνωση μέχρι ένα σημείο που έχει ενδιαφέρον και επινόηση της συνέχειας από τους μαθητές.
3. Αναδιήγηση της ιστορίας από την οπτική ενός δευτερεύοντα ήρωα ή ενός αντικειμένου.
4. Αλλαγή των χαρακτηριστικών των κεντρικών ηρώων (π.χ. ο καλός λύκος και η κακιά Κοκκινοσκουφίτσα)
5. Η δημιουργία μιας νέας ιστορίας με δανεικά στοιχεία από διάφορες άλλες (π.χ. «Περπατώ στο δάσος» της Σ. Μιχαηλίδου)

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΚΕΙΜΕΝΑ

6. Η επέκταση της ιστορίας (τι έγινε μετά), αν αυτή προσφέρεται.
7. Η δημιουργία μιας ιστορίας με παρόμοιο περιεχόμενο.

Για παράδειγμα, το βιβλίο του Σάκη Σερέφα «Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου» (διατίθεται και σε θεατρική διασκευή), αναφέρεται στο Σαύρο, το δεινόσαυρο, που μαζί με το φίλο του το Γιαννάκη περιηγούνται στη Θεσσαλονίκη, κάνοντας επτά στάσεις σε σημαντικά μνημεία της πόλης. Το βιβλίο συνδυάζει την τοπική ιστορία με τη μυθοπλασία, παρέχοντας πολύτιμες γνώσεις για το «πριν» και το «τώρα» της πόλης, μέσα από μια περιπλάνηση δύο φανταστικών ηρώων. Με αφορμή το βιβλίο, μπορείτε στην τάξη σας:

α) να δημιουργήσετε την όγδοη στάση
(βλ. Θεατρικά κείμενα σχολείων: http://dipe-a.thess.sch.gr/kainotomes/politism_diktya_topiko-fil.html)

β) να επεξεργαστείτε ενδιαφέροντα μνημεία (=κάθε τι που περιέχει μνήμη, π.χ. ένας πλάτανος, ένα σπίτι κλπ.) του τόπου σας, να επινοήσετε δύο δικούς σας ήρωες και να συνθέσετε μια ιστορία με την περιπλάνηση αυτών σε επιλεγμένα μνημεία.

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Η πιο γνωστή και ενδιαφέρουσα δραστηριότητα για τη δημιουργία ιστοριών και την ταυτόχρονη εξοικείωση των μαθητών με την κυρίαρχη δομή των κειμένων είναι η εξής:

«Τρελές ιστορίες»

Τα παιδιά κάθονται σε ομάδες. Μοιράστε ένα χαρτί A4 σε κάθε παιδί. Δώστε την εξής οδηγία: «Θα σας κάνω κάποιες ερωτήσεις. Θα γράψετε την απάντηση στην πρώτη ερώτηση στο χαρτί που έχετε μπροστά σας και στη συνέχεια θα το διπλώσετε με τέτοιο τρόπο, ώστε να καλύψετε ίσα – ίσα αυτό που γράψατε. Μόλις πω τη λέξη «αλλαγή» θα δώσετε το χαρτί σας στον επόμενο και θα παραλάβετε αυτό του

προηγούμενου. Στη συνέχεια θα απαντήσετε στη δεύτερη ερώτηση και θα ακολουθήσετε την ίδια διαδικασία. Απαγορεύεται να ξεσκεπάσετε και να δείτε τις απαντήσεις των άλλων συμμαθητών σας. Μόλις τελειώσω τις ερωτήσεις, τότε μόνο θα ξεδιπλώσετε το χαρτί που έχετε μπροστά σας, για να μας διαβάσετε την τρελή ιστορία. Και για να είναι τρελή, χρησιμοποιήστε όλη τη φαντασία σας».

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Ερωτήσεις:

Ποιος; (Επινόηση φανταστικού ήρωα: η γάτα Λυσιστράτα, μία κόκκινη μπανάνα...)

Πότε; (Καθορισμός χρόνου: χτες το μεσημέρι, τα πολύ παλιά χρόνια, το 2100...)

Πού; (Καθορισμός τόπου: σε μια λίμνη χωρίς νερό, σε ένα σοκολατένιο σχολείο...)

Τι έκανε; (Καθορισμός δράσης: έβαφε τα λουλούδια μαύρα, ρουφούσε τα σύννεφα...)

Τι είπε ο κόσμος; (Αντίδραση περιβάλλοντος – συνέπειες: «Αμάν, τι συμφορά», «Χα,χε, χο»...)

Τι έγινε μετά/τελικά; (Αποτέλεσμα, καθορισμός τέλους: πήγαν όλοι για χορό, τον

πέταξαν στα σύννεφα...).

Κατά την ανάγνωση των τελικών ιστοριών, επιτρέπεται η αλλαγή του αριθμού, του προσώπου και της πτώσης των άρθρων, των ρημάτων κλπ.

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Μετά την ανάγνωση, κάθε ομάδα διαλέγει μια από τις ιστορίες και τη μετατρέπει σε ολοκληρωμένο γραπτό κείμενο, εμπλουτίζοντάς την με όσα επιπρόσθετα στοιχεία θέλει.

Παραλλαγή δράσης για νηπιαγωγεία:

Οι ερωτήσεις τίθενται στην ολομέλεια και οι απαντήσεις γράφονται από τη νηπιαγωγό σε μικρές καρτέλες. Οι καρτέλες της κάθε ερώτησης τοποθετούνται σε ξεχωριστό κουτί ή σακούλα. Τα κουτιά ή οι σακούλες τοποθετούνται σε μια σειρά αντίστοιχη με τη σειρά των ερωτήσεων. Στο τέλος, καλείται κάθε παιδί να συνθέσει τη δική του τρελή ιστορία, τραβώντας μία καρτέλα από κάθε κουτί/σακούλα.

Παράδειγμα τελικής τρελής ιστορίας:

Μία κόκκινη μπανάνα

Τα πολύ παλιά χρόνια

Σε ένα σοκολατένιο σχολείο

Έβαφε τα λουλούδια μαύρα

«Αμάν, τι συμφορά!» είπε ο κόσμος (και)

Την πέταξαν στα σύννεφα

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ... (ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ)

<https://www.dropbox.com/sh/l5edlfg1nc6rhkd/AADY1SKGe1S9OV8pHPLmAk7Ca?dl=0>

Μια ιστορία μπορεί να αποτελεί προϊόν ομαδικής συγγραφής, ταξιδεύοντας από παιδί σε παιδί, από ομάδα σε ομάδα, από τάξη σε τάξη, από σχολείο σε σχολείο και από παιδί σε γονιό.

Τα πλεονεκτήματα της ομαδικής συγγραφής είναι πολλά. Το κυριότερο, όπως προκύπτει από το σχεδιασμό, την υποστήριξη και την εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων, είναι η ανάπτυξη ισχυρών κινήτρων αναμονής ενός αποτελέσματος (πώς θα τη συνεχίσει ο άλλος, ποια θα είναι η εξέλιξη). Σημαντικό κρίνεται και το γεγονός, ότι οι συγγράφωντες δε φέρουν την υποχρέωση – ευθύνη της επιπόησης και καταγραφής μιας ιστορίας με αρχή – μέση – τέλος, αλλά μόνο ενός αποσπάσματος. Ενδεικτικά παράγωγα ομαδικής ΔΓ μπορείτε να βρείτε στο άνω link.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ... (ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ)

Για την ομαδική συγγραφή χρησιμοποιούνται όλες οι προαναφερόμενες τεχνικές. Η διαφορά έγκειται στη συνέχεια, καθώς καλείται ένα παιδί/μία ομάδα/μία τάξη να δημιουργήσει την αρχή μιας ιστορίας και να την παραδώσει σε ένα άλλο παιδί, μία άλλη ομάδα ή τάξη, για να τη συνεχίσει.

Πριν από την έναρξη της ομαδικής συγγραφής ορίζονται κάποιες συγκεκριμένες προδιαγραφές, που πρέπει να πληρεί το κάθε απόσπασμα της ιστορίας:

1. Έκταση κειμένου: μία σελίδα A4 χειρόγραφη, μία παράγραφο 10 σειρών, 300 λέξεις κλπ.
2. Προδιαγραφές κειμένου αν γραφεί στον Η/Υ: γραμματοσειρά, μέγεθος γραμμάτων, εσοχές κλπ.
3. Εικονογράφηση: υποχρεωτική ή μη, μισή/μία σελίδα κλπ.
4. Χρονικό διάστημα συγγραφής: ένα 2ωρο, 1 εβδομάδα...

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ... (ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ)

Επίσης, πρέπει να προκαθορισθεί εάν τα άτομα / οι ομάδες / οι τάξεις, θα έχουν το δικαίωμα (ναι ή όχι, υπό ποιων προϋποθέσεων)

1. της προσθαφαίρεσης ηρώων
2. της αποστολής του κειμένου στην προηγούμενη ομάδα για αναθεώρηση/βελτίωση: Συνιστάται η ενέργεια αυτή να επιτρέπεται αρχικά, μόνο όταν η ομάδα συγγραφής δε λαμβάνει κανένα ερέθισμα από την προηγούμενη ενώ αργότερα, όταν τα παιδιά έχουν μυηθεί σε τρόπους παράθεσης προτάσεων βελτίωσης των γραπτών παραγώγων, να επιτρέπεται χωρίς όρους.

Προσοχή:

Η αποστολή στην προηγούμενη ομάδα δεν αφορά σε εντολές (αλλάξτε αυτό, βγάλτε αυτόν τον ήρωα), αλλά στην παροχή ερεθισμάτων για προβληματισμό (το σημείο αυτό είναι λίγο βαρετό, μήπως θα μπορούσατε να προσθέσετε κάτι π.χ. αστείο, για να γίνει πιο ενδιαφέρον) με σκοπό τη λήψη απόφασης για αναθεώρηση ή μη.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ... (ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ)

Για να μη μένουν ανενεργά/ές τα παιδιά/ οι ομάδες/οι τάξεις κατά τη διάρκεια συγγραφής του αποσπάσματος από άλλο παιδί/άλλη ομάδα/άλλη τάξη, μπορούμε να ξεκινήσουμε πολλές ιστορίες ταυτόχρονα. Π.χ. μέσα στην τάξη, κάθε ομάδα επιλέγει ένα έργο τέχνης και ξεκινά μια ιστορία με αφορμή αυτό. Στη συνέχεια και σε προκαθορισμένο χρονικό διάστημα παραδίδει την ιστορία της στην επόμενη ομάδα, ενώ ταυτόχρονα παραλαμβάνει την ιστορία της προηγούμενης για να τη συνεχίσει. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία πολλών ιστοριών. Στο νηπιαγωγείο, ενδείκνυται η ομαδική συγγραφή με τη συμμετοχή τμημάτων. Μία ιστορία δύναται να ταξιδεύει μπρος – πίσω μεταξύ δυο τμημάτων, τα οποία έχουν επιλέξει εκ των προτέρων

πέντε έργα τέχνης. Κάθε φορά που παραλαμβάνει ένα τμήμα την ιστορία, χρησιμοποιεί ως αφορμή διαφορετικό έργο τέχνης για να τη συνεχίσει. Επίσης, ως ομαδική συγγραφή λογίζεται και η παραγωγή μιας ιστορίας από την ολομέλεια της τάξης, δράση που συνιστάται ιδιαίτερα στο νηπιαγωγείο.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ... (ΟΜΑΔΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ)

Παραδείγματα θεμάτων ομαδικής συγγραφής:

1. Παραμύθια
2. Ιστορίες μυθοπλασίας με προκαθορισμένη τεχνική παραγωγής ιδεών
3. Οδηγοί του τόπου μας
4. Ποιήματα
5. Ιστορίες με κάποιον περιορισμό. Για παράδειγμα, με αφορμή το βιβλίο «Ένας δεινόσαυρος στο μπαλκόνι μου» μπορείτε να δημιουργήσετε

- α) μια ιστορία μυθοπλασίας, την οποία κάθε ομάδα θα συνεχίζει με την προσθήκη μιας στάσης σε ένα μνημείο (=κάθε τι που περιέχει μνήμη, π.χ. ένας πλάτανος, ένα σπίτι κλπ.) του τόπου σας ή/και
- γ) μια ιστορία που θα ταξιδέψει από σχολείο σε σχολείο με τη συμπερίληψη στοιχείων του τόπου ή της περιοχής του κάθε σχολείου (βλ. Θαλασσοπεριπέτειες <http://dipe-a.thess.sch.gr/news/anakoin/2012/Book.swf>)

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ

Εμπλέξτε τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων:

1. για την εικογράφηση
2. για τη συγγραφή ή μετάφραση των ιστοριών σε ξένη γλώσσα
3. για τη δραματοποίηση των ιστοριών ή για τη χρήση αυτοσχεδιασμών ως ερεθίσματα ΔΓ
4. για την ηχητική επένδυση των ιστοριών ή τη δημιουργία ηχοϊστορίας
5. για τον εμπλουτισμό των ιστοριών με κινητικά παιχνίδια ή χορογραφίες
6. για τη χρήση λογισμικών παρουσίασης

Εμπλέξτε και τους γονείς:

1. Ενημερώστε τους γονείς για τα οφέλη, που αποκομίζουν τα παιδιά τους από τις δραστηριότητες ΔΓ.
2. Οργανώστε μια ημερίδα και παρουσιάστε παραδείγματα τεχνικών παραγωγής ιδεών.
3. Προτρέψτε τους να παίξουν με τα παιδιά τους, δημιουργώντας από κοινού ευφάνταστες ιστορίες.
4. Διοργανώστε ημέρα κοινών δράσεων ΔΓ γονέων και μαθητών.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ - ΣΥΓΓΡΑΦΗ

Οι τεχνικές και διδακτικές πρακτικές παραγωγής ιδεών είναι ανεξάντλητες. Σας παρέθεσα ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα, ευελπιστώντας ότι τοποθέτησα τον απαιτούμενο σπόρο για να διανθίσετε την εκπαιδευτική πράξη με νέες, δικές σας ιδέες και δραστηριότητες. Τα στάδια της οργάνωσης των ιδεών και της συγγραφής εμπεριέχονται στις προαναφερόμενες πρακτικές και μπορούν να ενισχυθούν με την κριτική προσέγγιση ποικίλων κειμενικών ειδών. Συνιστάται η αποφυγή της χρήσης των πρακτικών ως διακριτών δράσεων. Για παράδειγμα, όταν ένας μαθητής παράγει ιδέες με αφορμή μια σειρά από ήχους, δε χρειάζεται να του ζητήσουμε να τις ταξινομήσει, καθώς η ακολουθία των ήχων συνθέτει από μόνη της το σκελετό της ιστορίας.

Η σωστή χρήση ορθογραφικών και συντακτικών κανόνων αποτελεί αντικείμενο της διδακτικής της γλώσσας, στην οποία μπορούμε να εκπαιδεύσουμε τους μαθητές μας στη σύνταξη ορθογραφημένων και ολοκληρωμένων προτάσεων.

Στη ΔΓ δε διδάσκουμε Γλώσσα!!!

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Το προτελευταίο αυτό στάδιο χαρακτηρίζεται ως το στάδιο, που θα μας βοηθήσει να βελτιωθούμε ως «συγγραφείς».

Υπάρχουν ποικίλες τεχνικές για να «αξιολογήσουμε» τη διαδικασία που ακολουθήσαμε και το τελικό προϊόν αυτής. Ωστόσο, υπάρχει ένα κοινό στοιχείο που τις συνδέει: η κριτική και αυτοκριτική ανάγνωση του νέου κειμένου για τη δημιουργία των απαραίτητων αλλαγών.

Αξιολόγηση διαδικασίας από το συγγραφέα - παιδί

Ενδεικτικές ερωτήσεις:

- Τι με δυσκόλεψε/κούρασε;
- Τι μου προκάλεσε μεγαλύτερη χαρά;
- Ήταν ισχυρό το ερέθισμα για τη συγγραφή μιας ιστορίας;
- Τι άλλο έπρεπε να γνωρίζω ή να σκεφτώ για να δουλέψω καλύτερα/πιο ευχάριστα;

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αξιολόγηση διαδικασίας από το συγγραφική ομάδα

Επιπρόσθετες ενδεικτικές ερωτήσεις πέραν των προαναφερόμενων:

- Συνεργαστήκαμε καλά;
- Τι μας δυσκόλεψε;
- Ποια ήταν η συμβολή του καθενός στην ομάδα;
- Πώς θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε καλύτερα;

Αξιολόγηση αποτελέσματος

Γενικές ενδεικτικές ερωτήσεις (σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο):

- Σας άρεσε η ιστορία;
- Τι ήταν αυτό που σας άρεσε/δε σας άρεσε;
- Σας δημιούργησε η ιστορία κάποιες απορίες;
- Θα την προτείνατε σε κάποιον φίλο σας για να τη διαβάσει;
- Αν τη γράφατε εσείς, θα κάνατε/δε θα κάνατε αλλαγές;

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Αξιολόγηση αποτελέσματος

Ειδικότερες ερωτήσεις σε σχέση με την οργάνωση των ιδεών, την πλοκή, τις ανατροπές, τα συναισθήματα που εγείρει, το ύφος, την αφηγηματική οπτική και τη φαντασία-πρωτοτυπία του κειμένου (ταξινομήση κατά Γρόσδο, 2014):

- Υπάρχουν παράξενες ή πρωτότυπες ιδέες;
- Η ιστορία έχει σημεία που ολοκληρώνονται και που δεν ολοκληρώνονται;
- Οι ανατροπές που υπάρχουν είναι συγκλονιστικές; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;
- Η τελική λύση αποτελεί έκπληξη ή ήταν αναμενόμενη;

- Επηρέασε τη διάθεσή σας η ανάγνωση της ιστορίας;
- Αν αλλάξει ο αφηγητής, πιστεύετε ότι η ιστορία θα αποκτήσει μικρότερο ή μεγαλύτερο ενδιαφέρον;
- Βρείτε λέξεις που χαρακτηρίζουν την πλοκή.
- Υπάρχουν διάλογοι στο κείμενο; Θα βάζατε διαλόγους σε κάποια άλλα σημεία ή όχι;

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΠΑΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ:

- Όλες οι ιστορίες είναι πολύ καλές. Απλά, μπορούμε, λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη των αναγνωστών, να τις κάνουμε ακόμη καλύτερες.
- Όλες οι ερωτήσεις εστιάζουν στον τρόπο οργάνωσης και καταγραφής των ιδεών του συγγραφέα και όχι στην ίδια την ιδέα του συγγραφέα.
- Όλες οι ερωτήσεις έχουν ως στόχο την παροχή ανατροφοδότησης στο συγγραφέα και όχι την ανάπτυξη σχολαστικής κριτικής.
- Όλοι δικαιούνται να πουν τη γνώμη τους χωρίς, όμως, να προσβάλλουν το/τη συγγραφέα.

Ο/Η εκπαιδευτικός καλείται να αποστασιοποιηθεί από τη δική του άποψη και να οδηγήσει τα παιδιά να εκφράσουν ελεύθερα τη δική τους, χωρίς να χαράζει κατευθύνσεις. Π.χ. Δώστε ένα άλλο τέλος στην ιστορία (υπονοεί ότι στον εκπαιδευτικό δεν άρεσε το τέλος). Σας φάνηκε βαρετή η ιστορία; (προφανώς στον εκπαιδευτικό φάνηκε, για να κάνει μια τέτοια ερώτηση)

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΗ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Τόσο η επαναδιατύπωση μιας ιστορίας όσο και η τελική «έκδοσή» της, αποτελούν «προσωπική/ομαδική υπόθεση». Ο/η εκπαιδευτικός και οι μαθητές – αναγνώστες του νέου κειμένου λειτουργούν ως «παρωθητές» για τη δημιουργία κινήτρων και όχι ως «εντολείς».

- «Περιμένω με ανυπομονησία να διαβάσω τις αλλαγές που θα κάνεις στην ιστορία σου» αντί «Τις έκανες τις αλλαγές; Πότε θα τις φέρεις;».
- «Το βιβλίο, που θα εκδώσουμε, θα έχει πολύ μεγαλύτερο ενδιαφέρον αν βάλουμε και τη δική σου ιστορία» αντί «Η μόνη ιστορία που λείπει από τον πίνακα ανακοινώσεων είναι η δική σου».

Λάβετε υπόψη, ότι η εικονογράφηση, η δημιουργία ενός βιβλίου με εξώφυλλο και οπισθόφυλλο, η χρήση ενός λογισμικού (π.χ. για τη δημιουργία flipping –book), η παρουσίαση της ιστορίας σε μια ραδιοφωνική ή τηλεοπτική εκπομπή που θα στηθεί στην τάξη, η συμπερίληψη της ιστορίας στο περιοδικό του σχολείου κλπ. μπορούν να αποτελέσουν κίνητρα για την επανακατασκευή του κειμένου και την παρουσίασή του.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η διαδικασία παραγωγής λόγου και γραπτών κειμένων είναι ένα απολαυστικό παιχνίδι. Το κυνήγι των γνώσεων και η καθημερινή σχολική πραγματικότητα δεν έχουν καμία θέση σε αυτό.

Με τη χρήση ποικίλων ερεθισμάτων και στρατηγικών δημιουργικής γραφής, ο/η εκπαιδευτικός ξεκλειδώνει τη φαντασία και κεντρίζει τη δημιουργικότητα των μαθητών του/της, αναπτύσσοντάς τους εσωτερικά κίνητρα για την προφορική ή γραπτή έκφραση των παραγόμενων ιδεών τους.

Σας ευχαριστώ
για τη
συμμετοχή
σας

Με τη δημιουργία της κατάλληλης αναγνωστικής, συγγραφικής και δημιουργικής ατμόσφαιρας στην τάξη, τα παιδιά θα νιώσουν την απαιτούμενη ασφάλεια για να πειραματιστούν και την απαιτούμενη ελευθερία για να ανταποκριθούν στα ερεθίσματα και να εκφραστούν με το δικό τους μοναδικό τρόπο.

Για επιπρόσθετες ιδέες επισκεφτείτε το επίσημο blog
του Περιφερειακού Δικτύου
Δημιουργικής Γραφής της Κ. Μακεδονίας
«Μια ιστορία ταξιδεύει»
Έναρξη λειτουργίας: 26-1-2015

<http://perdikdimgrakenmak.blogspot.gr/>

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βασιλάκη, Α. & Γιαννακουδάκης, Λ. (2009). *Η Δημιουργική Γραφή στο Δημοτικό Σχολείο*. Αθήνα: Κέδρος

Γρόσδος, Σ. (2014). *Δημιουργικότητα & Δημιουργική Γραφή στην Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Καρακίσιος, Α. (1996). *Το limerick. Ποίηση για μικρά παιδιά*. Θεσσαλονίκη: Προμηθεύς

Καρακίσιος Α. (2013). *Διδασκαλία της λογοτεχνίας και δημιουργική γραφή*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Κωστούλη Τ. (2009). *Κοινωνιογλωσσολογία και διδασκαλία της γλώσσας*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο

Κωτόπουλος, Τ. (2012). *Η «νομιμοποίηση» της Δημιουργικής Γραφής*.

https://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=257:15_kotopoulos&catid=59:tefxos15&Itemid=95

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Νικολαΐδου, Σ. (2012). *Δημιουργική Γραφή στο σχολείο. Το τερπνόν μετά του ωφελίμου*. http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=259:15_nikolaidou&catid=59:tefxos15&Itemid=95

Παρασκευόπουλος, Ι. Ν. (2004). *Δημιουργική Σκέψη στο Σχολείο και στην Οικογένεια*. Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση

Πασσιά, Α. & Μανδηλαράς, Φ. (2001). *Εργαστήριο δημιουργικής γραφής για παιδιά*. Αθήνα: Πατάκης

Ροντάρι, Τζ. (2003). *Γραμματική της φαντασίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Χορτιάτη, Θ. (1986). *Παιχνιδόλεξα*. Αθήνα: Κέδρος

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Carter, J. (2000). *Creating Writers: A Creative Writing Manual for Schools*. London: Routledge

Dawson, P. (2005). *Creative Writing and the New Humanities*. London: Routledge

Kunstfactor (2011). *Creative Writing in Europe*.

<http://kunstfactor.crossmarx.nl/engine?app=kunstfactor&service=classmanager:8658&cm=open&id=5601&source=service%3Dclassmanager:6783>

Ramet, A. (2004). *Creative Writing*. Oxford,UK: How To Books Ltd.

